

Štúrov kalendár

prvá polovica

velkí sečen

*“A na najvyššom kameni teraz
Velký Sečeň s vatrášom v ruke sedí.”*

(Pavol Dobšínský, Rozprávka o dvanástich mesiacikoch)

Slovo *sečeň* pochádza z praslovanského slova *sěkti*, čiže *sekat'*. Slovom *sečeň* sa označovalo obdobie roka, keď boli najlepšie podmienky na stínanie a sekanie stromov, pretože vtedy obsahujú najmenej miazgy.

malí sečen

Malí sečen, čiže február, zasahoval do obdobia sekania stromov iba svojím začiatkom. Vtedy sa dokončovali práce spojené so sekáním dreva.

duben

Duben, čiže apríl, pochádza z praslovanského slova *dǫbъ, teda dub. Pomenúval sa tak mesiac, v ktorom sa prebúdzajú duby.

*Keď brezen orie, duben odpočívá.
(ľudová pranostika)*

brezen

K etymológii tretieho mesiaca v roku sa vzťahujú dve teórie.

Prvá teória hovorí, že bol odvodený od slova *breza*, ktorá v tomto období začína pučať.

Podľa druhej teórie pochádza zo slova *breziť sa*, čo znamená *páčiť sa*. Brezen podľa tejto teórie predstavoval čas plodenia a donosenia dobytky.

kveten

Piaty mesiac predstavoval *kvetné obdobie*, keď kvitli ruže, pivónie a iné rastliny. Názov *kveten* preto súvisí so slovami *kvet* (z praslovanského *kvěťъ), *kvetný* či *kvitnúť*.

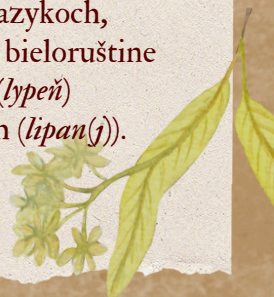
*Svitá ti jaro, budúcim vekom večný čo slávy
kveten ti pripraví a Tatry oslávi.
(Viliam Pauliny-Tóth, Básne)*

lipeň

Lipeň označoval jún. Pomenovanie dostal podľa lipy, ktorá v tomto období kvitne.

Analogické názvy nachádzame aj v iných slovanských jazykoch, napr. v ruských nárečiach a bieloruštine (*lipeň*), v ukrajinčine (*lypeň*) či v slovinských nárečiach (*lipan(j)*).

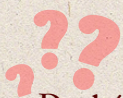
Štúrov kalendár

druhá polovica

červenec

Pôvod názvu šiesteho mesiaca nie je jasný. Prvá teória sa spája s výskytom červov v ovocí alebo so zberom červca, z ktorého sa získavala červeň.

Druhá teória tvrdí, že motivácia pomenovania súvisí s červenou farbou, ktorá bola v príslušnom období typická pre prírodu. No aj prídavné meno *červený* pochádza z praslovanského *čbrv(j)enb, čo je prídavné od slovesa *čbrviti „farbiť červcom“.

klasen

Ale mi 14. klaseň aj naveky pamätným ostane, a či sa na tom zasmějete a či nie, poviem Vám prečo: že som vtedy za jeden deň vo svojom živote najviac krásnych dievčat videl.

(Bohuš Nosák-Nezabudov, Spevy tatranské)

Výraz *klasen* ako názov *augusta* je odvodený od slova *klas* (z praslovanského *kolsъ). Dozrievajú počas neho obilné klasy, ktoré sa stali symbolom tohto obdobia.

velkí rujen

Hlavným obdobím ruje je desiaty mesiac, október, označený prívlastkom *velký*.

Názov *ruja* súvisí so slovesom *revat'*, pretože jelenia ruja je sprevádzaná revom.

malí rujen

Pomenovanie deviateho a desiateho mesiaca bolo odvodené od názvu obdobia, keď mali jelene ruju, teda obdobie párenia.

Pomenovanie *malí rujen* naznačuje, že obdobie párenia jeleňov sa začína.

prosiňec

Dnes šiesty prosinec, svätý to Mikulaj, nože sa ty, chlapče, von z domu netúlaj.

(Peter Kellner-Hostinský, Básne a piesne slovenské)

Motivácia pomenovania posledného mesiaca v roku nie je jasná. Niektorí jazykovedci sa domnievajú, že názov je odvodený od slovesa *prosiť*, pretože v období adventu sa konajú ranné prosby.

Iní spájajú názov mesiaca s výrazom *prasa*, pretože ide aj o čas zabíjacieok.

Najviac prijímaný je názor, že výraz *prosinec* súvisí s praslovanskými slovesami *sinoti „svietiť, žiariť“, *prosinoti „preblesknúť“ – podľa toho, že slnko prebleskuje medzi mraky, až cez nich presvitá.

listopad

Pri pomenovaní novembra je motivácia jasná.

Ide o vegetačné obdobie, ktoré sa vyznačuje opadávaním lístia zo stromov. Pomenovanie je doložené aj v iných slovanských jazykoch, napr. v češtine a ruských nárečiach (*listopad*), v ukrajinčine (*lystopad*) či bieloruštine (*listapad*).

